

Львівський державний університет внутрішніх справ

Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні

*Збірник матеріалів
VII Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

8 грудня 2023 року

Львів

УДК 34(477)(063)
Т 33

Рекомендовано до розміщення в електронних сервісах
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол вченої ради Інституту права
від 12 грудня 2023 року № 5)

За загальною редакцією
Івана Красницького,
кандидата юридичних наук, професора,
директора Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ

**Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання
в Україні : матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф.
Т 33 (м. Львів, 08 грудня 2023 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького.
Львів : Львівський державний університет внутрішніх
справ, 2023. 636 с.**

У збірнику подано тези доповідей, які оприлюднені на VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні», що відбулась у Львівському державному університеті внутрішніх справ 08 грудня 2023 року. Проаналізовано теоретичні та практичні проблеми сучасного стану розвитку правової системи України, а також окремі її елементи.

Для наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та наукових установ, здобувачів вищої освіти, практичних працівників і широкого читачького загалу.

The collection contains abstracts of reports published at the VII All-Ukrainian scientific-practical conference «Theoretical and applied problems of legal regulation in Ukraine», which took place at the Lviv State University of Internal Affairs on December 08, 2023.

Theoretical and practical problems of the current state of development of the legal system of Ukraine, as well as some of its elements are analyzed.

For scientific and scientific-pedagogical workers of higher education and research institutions, applicants for higher education, practical workers and the general public.

Опубліковано в авторській редакції.

УДК 34(477)(063)

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2023

ЗМІСТ

БЛАГУТА Роман

Вступне слово

РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ:

ДИНАМІКА ЗМІН У 2023 РОЦІ.....15

СЕКЦІЯ 1

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ, КОНСТИТУЦІЙНИЙ ТА ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

БАДИДА Андріанна

ПОСАДОВЕ СТАНОВИЩЕ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ ТА МІЖНАРОДНО-

ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: «ІМУНІТЕТ» АБО «БЕЗКАРНІСТЬ».....24

БАРАБАШ Ольга

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРАВОТВОРЧІСТЬ:

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....30

ВАСЮК Соломія

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ СЛІДЧИМИ

ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ КАТУВАННЯ.....35

ГАВРИЛЬЦІВ Марія, ПАНКЕВИЧ Олег

ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ 1950 РОКУ

ТА ПРАКТИКИ СТРАСБУРЗЬКОГО СУДУ В ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЯХ

КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....38

ГОРБАНЬ Олена

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....44

ГРЕЧИШКІН Єгор, МАКСИМОВА Маргарита

ІНТЕГРАЦІЯ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ В УПРАВЛІННІ

ЕКОНОМІЧНИМ, ЕКОЛОГІЧНИМ ТА СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ.....46

ЗАБЗАЛЮК Дмитро, ЮРЧЕНКО Андрій

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТЕРИТОРІЙ

В УМОВАХ ВІЙНИ.....49

ЗАЙЦЕВ Руслан

ДО ПИТАННЯ ДОВІРЧИХ ПРАВОВІДНОСИН.....56

КАЧУР Віра

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: ВИКЛИКИ ЧИ ЗАГРОЗИ?.....60

КОЛИЧ Ольга

ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМ УКРАЇНСЬКОГО

ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.....65

Віра КАЧУР,

завідувачка кафедри теорії та історії держави і права,
кандидатка юридичних наук, доцентка
(Національний університет біоресурсів
і природокористування України)

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: ВИКЛИКИ ЧИ ЗАГРОЗИ?

Наукові дослідження національної безпеки мають давню історію. Традиційна концепція національної безпеки бере свій початок від лінії модерністської політичної та соціологічної думки Томаса Гоббса [1] до Макса Вебера [2]. Її головна суть полягає в тому, що безпека є основною відповідальністю національної держави. Виходячи з цього традиційного погляду на національну безпеку, сенс існування національної держави полягає у забезпеченні безпеки шляхом створення управлінських інституцій для запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам національній безпеці [3]. Крім того, сферою застосування традиційної концепції національної безпеки було передусім підтримання безпеки в межах географічно визначеної території з метою захисту виживання держави під дією зовнішніх і внутрішніх загроз [4].

Однак сьогодні питання національної безпеки дедалі більше перетворюється на транснаціональне та інфранациональне, охоплюючи якісно нові рівні – як вищий порівняно із суто національним, так і нижчий, сегментуючись в окремих профілях безпекової проблематики, на рівні буття громадянського суспільства та його інститутів. Особливо показовими є прояви цієї закономірності у сферах воєнної, економічної, екологічної та інформаційної безпеки [5, с. 92].

Широкого погляду на поняття «національна безпека» дотримується і Р. Луцький, який зазначає, що «у світовій і вітчизняній науці останнім часом починає поширюватися широкий погляд на національну безпеку, яка не зводиться виключно до воєнних, політичних, економічних, енергетичних аспектів. Пріоритетного значення в системі безпеки (національної та колективної) набувають її гуманітарні та етнонаціональні аспекти та значення і роль людини як суб'єкта національної безпеки [6, с. 152].

Якщо звернутися до національного законодавства, то воно пропонує таку легальну дефініцію національної безпеки, як «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [7]. Воно, у свою чергу, потребує деталізації поняття «національні інтереси» і там же ми отримуємо його легальне визначення, як «життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [7].

Це дає підстави Н. Леоненко визначати національну безпеку як складну багаторівневу систему, кожна підсистема якої унікальною, самостійною, має власну структуру та логіку розвитку. Серед основних підсистем – індивідуальна особистість, соціальна група, суспільство, держава, нація. Декілька з них відіграють особливу роль у системі національної безпеки. Наприклад, людина є однією з основних елементів інших підсистем національної безпеки та справляє на них певний вплив. Держава через свої функції уряду і національної оборони виступає як зв'язуюча ланка між внутрішнім та іноземним аспектами національної безпеки. Система національної безпеки, у свою чергу, сама по собі є елементом макросистем вищого порядку: регіональних та глобальних взаємозв'язків країн та їх відносин зі світовим довкіллям. Таким чином, національна безпека – це система зв'язків та відносин між індивідом, соціальною групою, суспільством, державою та нацією. Запобігаючи та протидіючи внутрішнім та зовнішнім загрозам, вона забезпечує їх стабільне існування, життєві потреби, здатність до саморозвитку та прогресу [8, с. 133–134].

Зауважимо, що таке бачення національної безпеки через призму людиноцентризму та громадянського суспільства було запропоновано ще чотири роки тому Д. Гураком, який окреслив поняття національної безпеки через рівень захищеності життєво важливих інтересів, прав і свобод людини і громадянина, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз [9, с. 2].

Знайомлячись з науковим доробком як зарубіжних, так і вітчизняних учених, у мене постійно виникало питання:

що доцільніше вживати: безпекові виклики чи загрози, як це має місце в національному законодавстві?

Звернемося до лексичного значення цих слів. Щодо слова «виклик», то затребуваними є лише два тлумачення цього слова: 1) заклик до змагання, до участі в чому-небудь та 2) категорична, різка пропозиція вступити в боротьбу, поєдинок або дія, спрямована на те, щоб втягнути у поєдинок [10, с108]. Беручи до уваги викладене вище, ми можемо застосовувати слово «виклики» лише щодо сфери, що стосується оборони України (Стратегічний оборонний бюлетень України, Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України [7]).

Щодо слова «загроза», то воно якнайкраще відображає справжнє значення наявності такої категорії, як «національна небезпека». Зокрема, в словнику читаємо «можливість або неминучість виникнення чогось небезпечного, прикрого, тяжкого для кого-, чого-небудь» [11, с. 95]. Тому ведучи мову про національну безпеку у широку значенні більш доречно вживати слово «загрози», а ось «виклики» приберегти для оборонної галузі.

Досить вичерпний перелік внутрішніх і зовнішніх загроз національній безпеці України навів Р. Луцький. Зокрема, до зовнішніх загроз він відніс: діяльність іноземних національних і транснаціональних структур державної і недержавної форми власності, спрямована проти реалізації національних інтересів України або послаблення можливостей щодо їх реалізації; прагнення ряду країн до домінування та ущемлення національних інтересів України в світовому просторі, витіснення її із зовнішнього та внутрішнього ринку безпеки; загострення міжнародної конкуренції за володіння найсучаснішими технологіями і системами забезпечення безпеки; космічних, повітряних, морських і наземних технічних та інших засобів (видів) розвідки іноземних держав; діяльність країн світу, спрямовану на послаблення інтелектуального потенціалу України шляхом сприяння «відтоку мізків»; посилення потужних негативних інформаційних впливів, що несуть загрозу зовнішньої та внутрішньополітичній стабільності держави, фізичному та моральному здоров'ю громадян України; збільшення технологічного відриву розвинених країн світу і нарощування їх можливостей щодо протидії створенню конкурентоспроможних

українських засобів і систем безпеки; поширення низькопробної комерційної культурної продукції, що пропагує культ насилля і розпусти, а до внутрішніх. Внутрішні: відсутність національної ідеї, яка повинна забезпечувати консолідуючі та інтегруючі функції; культурно-історичні відмінності розвитку різних регіонів країни, аксіологічно-світоглядне розшарування українського народу; критичний стан розвитку вітчизняних культурних індустрій; нерозробленість ефективної етнонаціональної політики; надмірна політизація гуманітарної сфери (зокрема питань мови, історії, релігії); недостатній рівень підтримки української мови як державної; еміграція вчених, фахівців, кваліфікованої робочої сили; нерозвиненість вітчизняного ринку високотехнологічної продукції та відсутністю його ефективного захисту від іноземної технічної і технологічної експансії; недостатній рівень розвитку інноваційних процесів у освітній, культурній, науково-технологічній та інформаційно-комунікаційних галузях; недостатня розробленість нормативно-правової бази, яка регулює суспільні відносини у сфері забезпечення національної безпеки в гуманітарній сфері, а також недостатня практика правозастосування; недостатня розвиненість недержавної складової системи забезпечення національної безпеки; зниження ефективності системи освіти і виховання, недостатня кількість кваліфікованих кадрів у галузі забезпечення національної безпеки; поширення деструктивних сект тоталітарного спрямування; недостатній рівень розвитку соціального капіталу [6, с. 153].

Але суспільство не є сталою соціальною інституцією. Воно перебуває у постійному розвитку і є динамічною за своїм характером. Тому до загроз національній безпеці України, я додала б такі, як : відсутність кардинальних змін у моделі управління державою та непродуманість змін в освітній реформі, зважаючи і на без того значний відтік талановитої молоді з України; збереження «совкових» освітньо-наукових інституцій і «традицій», нездатних виробляти ефективний науковий продукт і збагачувати практику конструктивними пропозиціями покращення суспільно-державного життя загалом, а тому і національної безпеки зокрема; збереження деяких інституцій громадянського суспільства, які втратили свою прогресивну роль у порівнянні з минулим століттям і сьогодні

стали певним «анахронізмом»; набула, на жаль, популярності і така середньовічна інституція як «синекури»; значну небезпеку становить і такий наратив сьогодення як можливість «ужитися» штучному інтелекту з освітою і інтенсивне просування його в громадську свідомість. І цей перелік можна продовжувати.

Список використаних джерел

1. Thomas Hobbes, ed., *Hobbes's Leviathan Reprinted from the Edition of 1651 with an Essay by the Late W. G. Pogson Smith* (Oxford : Clarendon Press, 1909).

2. Max Weber, «Politics as a Vocation,» in *Essays in Sociology*, ed. H. Garth and C. Wright Mills (New York : Macmillan, 1946), 26–45.

3. Christian Fjäder (2014) The nation-state, national security and resilience in the age of globalisation, *Resilience*, 2:2, 114–129, DOI: 10.1080/21693293.2014.914771

4. N. M. Ripsman and T. V. Paul, *Globalization and the National Security State* (Oxford : Oxford University Press, 2010).

5. Загуменна Ю. Правова реформа у сфері національної безпеки України: теоретико-правовий аспект. *Право України : юридичний журнал*. 2021. № 2. С. 88–105.

6. Луцький Р. П. Методологічні засади національної безпеки України: трансформація законодавства та світогляду. *Альманах права. Трансформація законодавства України в сучасних умовах*. Вип. 14. Київ : Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2023. С. 152–156.

7. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Url: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 03.12.2023 р.).

8. Леоненко Н. А. Зарубіжний досвід правового регулювання забезпечення національної безпеки. *Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління*. Вип. 1(18) 2023. С.132-138. DOI 10.52363/2414-5866-2023-1-14

9. Гурак Д. Безпекові виклики України в стратегічній перспективі. *Світотгляд*. 2019. № 6 (80). С. 2–13.

10. Виклик. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 1. С. 408.

11. Загроза. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 3. С. 95.